

KS. TADEUSZ FITYCH

Wrocław

KRĄG RODZINNY
GIOVANNIEGO BATTISTY LANCELLOTTIEGO,
31. NUNCJUSZA APOSTOLSKIEGO W POLSCE

WSTĘP

Wiek XVII był „złotym okresem” również dla rozwoju polskiej dyplomacji, pomimo iż Rzeczpospolita nie posiadała jeszcze swych stałych przedstawicielstw. Z drugiej strony kontakt Rzeczypospolitej ze Stolicą Apostolską był najsilniejszą i najdłużej trwającą relacją dyplomatyczną, kontynuowaną bez przerwy od doby jagiellońskiej do drugiej wojny światowej (jedyne wyłom spowodowany został przez trzeci rozbiór Polski). Od drugiej połowy XVI w. Watykan miał już w Polsce stałe rezydencjalne przedstawicielstwa. Jest więc oczywiste, że przebadanie problematyki organizacji, funkcjonowania i sposobu pracy XVII-wiecznej nuncjatury apostolskiej w Polsce możemy zaliczyć do priorytetowych prac badawczych.

Powstawanie stałych nuncjatur jako rezydencjalnych przedstawicielstw dyplomatycznych Stolicy Apostolskiej w poszczególnych krajach było efektem długiego procesu, zapoczątkowanego z końcem średniowiecza¹. Po normach precyzujących ich istnienie, które wydał Sobór Trydencki w r. 1562, dopiero w latach osiemdziesiątych papież Grzegorz XIII (1572-1585) dokonał ujednolicenia zasad organizacyjnych i nadając instytucji nuncjatury

---

¹ Jedno z najnowszych opracowań ukazujących ewolucyjny charakter rozwoju papieskiej dyplomacji przedstawił Pierre Blet SJ w *Histoire de la représentation diplomatique du Saint Siège des origines à l'aube du XIXe siècle*, Città del Vaticano 1982.

stałą formę, przekształcił ją w funkcjonalny instrument reformy kościelnej². Tak więc obok najstarszych nuncjatur istniejących już w Wenecji (1485)³, Hiszpanii (1492), Francji, Wiedniu, Portugalii, Polsce (1519), Neapolu (1523)⁴, Sabaudii, Florencji (1560 – nuncjatura Mediolanu)⁵, Turynie powstały kolejne stałe nuncjatury w Lucernie (1579)⁶, Grazu (1580), Kolonii (1584) i Brukseli (1596)⁷. Zróżnicowana w zależności od kraju, geneza tych instytucji nadal oczekuje na wyczerpujące monograficzne opracowanie⁸.

W dziejach polskiej nuncjatury możemy mówić o trzech etapach. Pierwszy, najdłuższy, obejmuje lata 1519-1797. Należy w nim wyodrębnić fazę wstępną tzw. dziesięciu „nuncjuszów mniejszych”, którą rozpoczyna przybycie do Polski biskupa Zaccarii Ferreriego (1519-1521), a kończy misja dyplomatyczna prałata najwyższej rangi, bowiem protonotariusza apostolskiego, Marco Antonio Maffei (1553)⁹; faza druga trwała aż ponad 250 lat, tzn. od początku panowania Zygmunta Augusta do okresu Polski porozbiorowej. Był to okres coraz bardziej zinstytucjonalizowanych nuncjatur,

Zob. H. D. W o j t y s k a, *Papiestwo – Polska, 1548-1563. Dyplomacja*, Lublin 1977, s. 13; *Handbuch der Kirchengeschichte*, Bd. 4: *Reformation, Katholische Reform und Gegenreformation*, wyd. H. Jedin, Freiburg 1967, s. 526-527.

³ Zob. *Origine e sviluppo della rappresentanza stabile pontificia in Venezia (1485-1533)*, „Annuario dell’Istituto Storico Italiano per l’Età Moderna e Contemporanea” 9-10(1957-1958), s. 5-59.

⁴ Zob. P. V i l l a n i, *Origine e carattere della nunziatura di Napoli (1523-1569)*, „Annuario dell’Istituto Storico Italiano per l’Età Moderna e Contemporanea”, 9-10(1957-1958), s. 285-296.

⁵ Zob. L. B a l d i s s e r i, *La nunziatura in Toscana*, w: *Collectanea Archivi Vaticani*, t. 4, Città del Vaticano 1977, s. 42.

⁶ Zob. U. F i n k, *Die Luzerner Nuntiatur 1586-1873. Zur Behördengeschichte und Quellenkunde der päpstlichen Diplomatie in der Schweiz*, w: *Collectanea Archivi Vaticani*, t. 40, *Luzerner Historische veröffentlichungen*, Bd. 32, Luzern 1997.

⁷ Zob. H. J e d i n, *Nuntiaturberichte und Durchführung des Konzils von Trient*, „Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken” (dalej: QFIAB), 53(1973), s. 180-213.

⁸ W dotychczasowych badaniach nad genezą nuncjatur praktycznie nie pojawia się problem zależności od dynamicznie rodzącej się tożsamości eklezjologicznej. Zagadnienie to prezentuje rozprawa Michelle Miele, który przeanalizował ustalenia 40 synodów prowincjalnych odbytych w południowych Włoszech po Soborze Trydenckim aż do początku XVIII w. Zob. H. J e d i n, *Die Provinzialkonzilien Südtaliens in der Neuzeit*, w: *Konziliengeschichte*, wyd. W Brandmüller, Reihe A: Darstellungen, Paderborn 1996.

⁹ Zob. H. D. W o j t y s k a, *Acta Nuntiaturae Polonae. De fontibus investigatione et editionibus. Instructio ad editionem*, Nuntiorum series chronologica (dalej: ANP), t. 1, Roma 1990, s. 197-207.

począwszy od biskupa Aloisio Lippomano (1555-1557) do momentu odejścia, już z Petersburga, 65. z kolei nuncjusza apostolskiego w Polsce w osobie arcybiskupa Laurentio Litty (1794-1797), który wyjechał dopiero w dwa lata po trzecim rozbiore Polski¹⁰ Drugi etap w historii nuncjatury przypada na lata międzywojenne, 1918-1939, czyli okres II Rzeczypospolitej. Zainicjowała go misja arcybiskupa Achillio Rattiego (1918-1921), a zakończył czwarty w omawianym okresie poseł papieski, arcybiskup Filippo Cortesi (zm. 1947), pełniący swą misję w latach 1936-1939¹¹ Natomiast etap trzeci został otwarty z chwilą wznowienia nuncjatury nad Wisłą przez arcybiskupa Józefa Kowalczyka w r. 1989¹²

Stąd to autor poniższego studium pragnie, w miarę posiadanych możliwości, wzbogacić dotychczasowe wyniki badań prowadzonych nad nuncjaturą polską w trzech podstawowych wymiarach (dziejów instytucji nuncjatur, samej kwerendy, a wreszcie krytycznej edycji źródeł) już od ponad 200 lat¹³, przy czym na gruncie polskim, jak wiemy, w latach sześćdziesiątych obecnego wieku wspomniane kierunki prac badawczych podjęli historycy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, reprezentujący obydwie tamtejsze Instytuty Historyczne (m.in. Ryszard Bender, H. D. Wojtyska, Ludomir Bieńkowski i Wiesław Müller). W rezultacie już w r. 1973 H. D. Wojtyska opisał stan przygotowania do druku korespondencji nuncjuszków w Polsce do r. 1572, a następnie w r. 1977 przedstawił pierwszą wielką syntezę na temat genezy nuncjatury i jej funkcjonowania w okresie Soboru Trydencckiego. W niespełna dziesięć lat później, przy poparciu pani profesor Karoliny Lanckorońskiej i całego Instytutu Historycznego w Rzymie, Wojtyska jako kierownik Katedry Dziejów Teologii KUL zgromadził grono młodych historyków pochodzących ze środowisk Lublina, Warszawy, Wrocławia oraz Krakowa i formując zespół wysoko kwalifikowanych wydawców, zainicjował bardzo nowoczesną edycję akt nuncjatury polskiej, obliczoną na 60 tomów (nie licząc poszczególnych części każdego z nich).

---

¹⁰ Zob. tamże, s. 208-331.

¹¹ Zob. tamże, s. 332-339.

¹² Zob. W o j t y s k a, ANP, t. 1, s. 430 – N. 35.

¹³ Najbardziej kompleksowej prezentacji i oceny wielowiekowego wysiłku badawczego dokonał H. D. Wojtyska, zob. ANP, t. 1, s. 83-172. W mniejszym stopniu zagadnienie to podjęli W Gramatowski (*Polonika liturgiczne w Kongregacji Obrzędów 1588-1632. Studium z dziejów Kurii Rzymskiej (Bobolanum; 13)*, Rzym 1988, s. 19-30) i W Tygielski (*Z Rzymu do Rzeczypospolitej. Studia z dziejów nuncjatury apostolskiej w Polsce XVI-XVII w.*, Warszawa 1992, s. 6-11).

Pomimo to w konkretnym przypadku Giovanniego Battisty Lancellottiego na etapie przygotowywania elementów syntezy napotykaemy znaczący brak biograficznych opracowań jego postaci. Włoska i europejska literatura tego typu w połowie XIX w. (m.in. dzięki Gaetano Moroniemu) odnotowała jedynie postacie jego bliskich krewnych cieszących się godnością kardynalską, to znaczy stryja Scipione (ur. 1598) i brata Orazio Lancellottiego (ur. 1620)¹⁴ Natomiast fragmentaryczny i jednostronny pozostaje zarówno najobszerniejszy biogram, jaki jeszcze w pierwszej połowie XVIII w. opracował Gianstefano Remondini¹⁵, jak też najnowsze prozopograficzne opracowania Christopa Webera¹⁶ Co więcej, jak dotychczas problemu tego nie rozwiążali historycy samego miasta Nola¹⁷ W takiej sytuacji w niniejszym przyczynku, ważnym dla dalszych badań prozopograficznych, ukażemy nuncjusza Giovanniego Battistę Lancellottiego w szerszym rodzinnym kontekście. Natomiast w dalszych publikacjach zajmiemy się m.in. jego formacją i początkiem kariery kościelnej, jak też całościowym ujęciem jego czterdziestoletniego posługiwania biskupiego w diecezji Nola w latach 1615-1655¹⁸

¹⁴ Zob. G. M o r o n i, *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, t. 37, Venezia 1846, s. 85-87; V S p r e t i, *Enciclopedia Storico-Nobiliare Italiana*, t. 4, Milano 1931, s. 32-33. Z tego czasu pochodzą też nieliczne polskie hasła encyklopedyczne.

¹⁵ Zob. G. R e m o n d i n i, *Della Nolana Ecclesiastica storia*, t. 3, Napoli 1757, s. 279-291.

¹⁶ Zob. Ch. W e b e r, *Legati e governatori dello stato pontificio (1550-1809)* [= Pubblicazioni degli Archivi di Stato, Sussidi 7], Roma 1994, s. 729; *Beiträge zur Kirchen und Kulturgeschichte*, wyd. Ch. Weber, Bd. 2: *Senatus Divinus – Verborgene Strukturen im Kardinalskollegium der frühen Neuzeit (1500-1800)*, Frankfurt a. Main 1996, s. 438.

¹⁷ Pomimo iż G. B. Lancellotti był biskupem tejże diecezji, a liczni tamtejsi historycy dysponują nawet swoim periodykiem, dotychczas nie możemy wskazać źródłowej bibliografii. Istnieje jedynie kilkudzaniowe hasło heraldyczne, oparte praktycznie na XVIII-wiecznej pracy G. Remondiniego – zob. F. R e n a t o d e L u c a, *Vescovi di Nola appartenenti alla nobiltà*, „Rivista Araldica”, 77(1979), nr 7, s. 144.

¹⁸ Zob. T. F i t y c h, *Diecezja Nola w latach 1615-1655. Rządy biskupa Giovanniego Battisty Lancellottiego nuncjusza apostolskiego w Polsce (1622-1627)*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 19(1999), s. 135-171.

1. OSOBA I RODZINA 31. POLSKIEGO NUNCJUSZA

Po stu latach od nie udokumentowanego otwarcia polskiej nuncjatury, a po prawie siedemdziesięciu funkcjonowania stałej, rezydencjalnej nuncjatury nad Wisłą (w Krakowie tylko do r. 1596), trzydziestym pierwszym z kolei nuncjuszem papieskim w Polsce (licząc w tym dziesięciu „nuncjuszy mniejszych”) oraz ósmym, któremu przyszło rezydować w nowej stolicy Polski – Warszawie, był włoski biskup Giovanni Battista Lancellotti¹⁹ Urodził się on w niedzielę 20 listopada 1575 r. w Rzymie. Wkrótce został ochrzczony w kościele św. Szymona²⁰

a) Geneza rodu, nobilitacja i koligacje**a1. Przodkowie i krewni w gałęzi rzymskiej**

Giovanni Battista Lancellotti wywodził się z rodziny, której początki odnajdujemy we wczesnym średniowieczu w Portugalii. Jej przedstawiciele

---

¹⁹ Problematykę jego misji dyplomatycznej prezentują m.in. takie oto publikacje Tadeusza Fitycha: *Kariera kurialna i dyplomatyczna do roku 1614 Giovanniego Battisty Lancellottiego nuncjusza apostolskiego w Polsce w latach 1622-1627*, w: *Słowo nieskowane. Księga Jubileuszowa dla ks. Jana Kruciny*, red. A. Nowicki, J. Tyrawa, Wrocław 1998, s. 661-672; *Obecność nuncjusza Giovanniego Battisty Lancellottiego na sejmach*, „Saeculum Christianum” 5(1998), nr 2, s. 145-194; *Korespondencja internuncjusza audytora Antonio Francisco Cirioli z Sekretariatem Stanu w przededniu sejmu zwyczajnego zwołanego w Warszawie w 1623 roku (edycja listów od 26 XI 1622 do 24 I 1623)*, „Folia Historica Cracoviensia” (1999), vol. 6, s. 111-128; *Rekomendacje Zygmunta III Wazy w sprawie kardynalatu Giovanniego Battisty Lancellottiego nuncjusza apostolskiego w Polsce w latach 1622-1627*, „Nasza Przeszłość” (1999), t. 91, s. 191-214; *Całościowe zestawienie źródeł nuncjatury Giovanniego Battisty Lancellottiego posta papieskiego w Polsce w latach 1622-1627*, w: *Służcie Panu weselem. Księga pamiątkowa ku czci kard. Henryka Gulbinowicza...*, red. ks. I. Dec, t. 2: *W służbie teologii*, Wrocław 2000, s. 137-180.

²⁰ „Joannes Baptista natus fuit die Dominico 20 XI 1575 hora 12 3/4 qui fuit baptizatus die in ecclesia St. Simonei” zob. Zamek Lauro k. Noli, Archiwum Prywatne Lancellottich (dalej: Lauro, APL): *Notizie genealogiche 1570-1682 f. lr*; por. także „Cenni storici e biografici della Famiglia Lancellotti scritti da Giuseppina Massimo principessa Lancellotti, vedova del principe Ottavio Maria Lancellotti (1789-1852)”, s.p. Dzieci Lancellottich były chrzczone od pierwszego (Porzia) do szóstego dnia po urodzeniu (Francesco), najczęściej w kościele S. Laurentio in Damaso. Zob. Lauro, APL, *Notizie genealogiche 1570-1632 f. lr*.

osiedli w Awinionie, Bolonii, Brukseli, Neapolu i Rzymie²¹ Już w XV w. wybitnymi jej reprezentantami byli: Pietro Lancellotti (1449), Antonio Lancellotti (1459), Giovanni Lancellotti z regionu Pontu (1470), Domenico Antonio z Cremony (1473) i Giuliano Giovanni Lancellotti (1502)²² Interesująca nas rzymska gałąź tej rodziny dotarła do Włoch przez Sycylię, gdzie już w r. 1262 jeden z jej przedstawicieli był gubernatorem Trapari. Do Rzymu przeniósł się Federico Lancellotti w 1442 r.²³ Na progu w. XVI tę gałąź reprezentuje pradziad Giovanniego Battisty Lancellottiego, humanista i doktor medycyny Scipione Lancellotti (zm. 1517). Poślubił on Hipolitę Casali, z którą miał ośmioro dzieci, wśród nich dziadka Giovanniego Battisty Lancellottiego, Orazia (zm. 1556)²⁴ Z kolei żoną Oraziego została Antonina Aragońska. W gronie ich siedmiorga dzieci byli m.in. dwaj stryjowie naszego nuncjusza: kardynał Scipione Lancellotti (1527-1598) i biskup Lancellotto Lancellotti (1526-1602), i oczywiście jego ojciec, Paolo Lancellotti.

a1.1 Najbliższa rodzina

Paolo Lancellotti w r. 1570 poślubił Giulję Delfini (zm. 22 III 1591). Małżeństwo to miało dziesięcioro dzieci. Giovanni Battista Lancellotti był ich szóstym z kolei dzieckiem, żyjącym najdłużej, bo aż 80 lat. Najkrócej, tylko 8 dni, żyło pierwsze dziecko, córka Laura (9 I 1571-17 I 1571), a kolejne ich dzieci to: późniejszy kardynał Orazio (8 XII 1571-9 XII 1620); Francesco (13 XI 1572-29 IV 1591), który w wieku 13 lat został opatem komendatoryjnym w Pedemonte koło Caserty; Laura (3 X 1573-1639); Ortesia, żyjąca tylko dwa lata (5 X 1574-1576); Giovanni Battista (20 XI 1575-23 VII 1655), po którym przysła na świat jeszcze czwórka dzieci²⁵:

²¹ Zob. T F i t y c h, *Herb rodziny Lancellottich oraz jej przedstawiciela Jana Chrzyciciela Lancellotti – nuncjusza apostolskiego w Polsce (1622-1627)*, „Saeculum Christianum” 1(1994), nr 1, s. 161-172.

²² Zob. T. A m a y d e n, *La storia delle famiglie romane*, t. 2, Roma [1910], s. 15.

²³ Tę datę przybycia Lancellottich do Rzymu, prawdopodobnie za Teodorem Amaydenem, podaje Vittorio Spreti w *Enciclopedia Storico-Nobiliare Italiana*, t. 4, Milano 1931, s. 32. Datę o wiek późniejszą, a więc przypadającą na połowę XVI stulecia, podaje *Dizionario Enciclopedico Italiano*, Roma [b.r.], t. 6, kol. 273.

²⁴ Tenże Orazio Lancellotti od r. 1528 był rektorem rzymskiej szkoły przy kościele Santa Lucia dela Tinta. Zob. A m a y d e n, dz. cyt., t. 2, s. 15.

²⁵ Zob. Lauro, APL, „Cenni storici... s.f. oraz tamże przechowywane zapisy genealogiczne, s.f.

Tiberio (10 II 1577-1629), Ottavio-Angelo (I 1578-17 VIII 1614), Porzia (ur. 13 X 1581) i Prudenzia (14 XII 1584-1624)²⁶ (zob. tabela nr 1).

a2. Przedstawiciele rodziny Lancellottich zasłużeni dla Kościoła

a2.1. W kolegium kardynalskim w okresie od XVI do XVIII w. znalazło się aż trzech kardynałów:

Na konsystorzu w dniu 12 XII 1583 r.

SCIPIONE LANCELLOTTI (*1527 †2 VI 1598)

Po uzyskaniu doktoratu obojga praw na uniwersytecie w Bolonii²⁷ został zaangażowany w Kurii Rzymskiej jako adwokat konsystorialny za pontyfikatu Pawła III (1534-1549), a następnie superintendent dla spraw Państwa Kościelnego, gubernator Romanii, Wenecji i Mediolanu oraz sekretarz brewiów. Uczestniczył w pierwszym synodzie zwołanym przez św. Karola Boromeusza w Mediolanie²⁸, a następnie w pracach Soboru Trydenckiego w roli konsultora. Asystował podczas pięciu konklawe. Stolica Apostolska wielokrotnie posługiwała się jego osobą dla realizacji prestiżowych zadań dyplomatycznych. Wysłano go z misją legata papieskiego na dwór Maksymiliana II i Alberta, księcia Bawarii, w celu pozytywnego zamknięcia skomplikowanych spraw Soboru Trydenckiego²⁹. W r. 1565 był już audytorem Roty Rzymskiej, a od 12 lutego tegoż roku cieszył się wysoką godnością prałacką w randze protonotariusza apostolskiego³⁰. Następnie papież Pius V wysłał go do Trydentu i wcielił do tamtejszej kapituły w celu złagodzenia konfliktu pomiędzy kardynałem i arcybiskupem Madrucci a cesarzem Ferdynandem, arcyksięciem Austrii i księciem Bawarii³¹. Z kolejną misją legata papieskiego pojechał u boku kardynała

---

²⁶ Zob. Lauro, APL, Anno 1570-1632. Lancellotti di Roma; notizie genealogiche sulle famiglie di Paolo Lancellotti e Giulia Delfini, di Tiberio Lancellotti e Laura Marciano, di Scipione Lancellotti e Claudia de Torres, b.syg.

²⁷ Zob. artykuł *Lancellotti Scipione, cardinale* w: M o r o n i, dz. cyt., t. 37, s. 85-86.

²⁸ Za pontyfikatu Piusa IV. Zob. tamże.

²⁹ Odnośnie do misji i kompetencji kardynałów legatów zob. artykuły: *Prelati legati* w: M o r o n i, dz. cyt., t. 15, s. 240; *Delegato*, tamże, t. 19, s. 201-202; *Delegazioni e legazioni apostoliche dello Stato Pontificio*, tamże, t. 19, s. 202-215; *Citta, comunita*, tamże, t. 15, s. 134-140.

³⁰ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728 f. 55r.

³¹ Zob. artykuł G. Moroniego *Lancellotti Scipione, cardinale*.

Commendone na sejm w Augsburgu, wybierający cesarza. Papież Grzegorz XIII (1572-1585) wysłał go również jako doradcę kardynała Orsini, legata *a latere*, do króla Francji Karola IX. Następne zadanie dyplomatyczne dotyczyło ważnych spraw Roty Rzymskiej w Neapolu i Romanii. 12 grudnia 1583 r. tenże papież mianował go kardynałem diakonem, a później kapłanem, i powierzył mu rzymski kościół tytularny św. Szymona. Papież Sykstus V zmienił jego kościół kardynalski i po raz pierwszy w historii rolę tę będzie pełnił kościół św. Zbawiciela w Lauro k. Noli, na terenie dóbr ziemskich nabytych przez rodzinę Lancellottich – zob. mapa. Grzegorz XIII w r. 1585 mianował go sekretarzem brewiów i superintendentem dla szczególnych spraw Państwa Kościelnego³² Ponadto w latach 1584-1598 Scipione Lancellotti był członkiem Kongregacji Soboru. Następnie na mocy decyzji papieża Grzegorza XIII lub Sykstusa V (1585-1590) przed dniem 29 kwietnia 1585 r. otrzymał nominację na opata komendatoryjnego w opactwie św. Piotra w Pedemonte k. Caserty³³ Jednak po niespełna dwu miesiącach, 25 czerwca, zrzekł się tej godności na korzyść nepota, jakim był jego bratanek Francesco Lancellotti, trzynastoletni kleryk rzymski (13 XI 1572-29 IV 1591). Najprawdopodobniej po jego śmierci, a więc w niecałe sześć lat później, kardynał Scipione ponownie przejął funkcję opata komendatoryjnego³⁴ Ten wysokiej rangi hierarcha zmarł w Rzymie 2 czerwca 1598 r.

W niespełna 30 lat później, na początku XVII w., podczas konsystorza, który odbył się w dniu 17 sierpnia 1611 r., promocję kardynalską otrzymał drugi z kolei przedstawiciel tej rodziny: ORAZIO LANCELLOTTI (8 XII 1571-9 XII 1620).

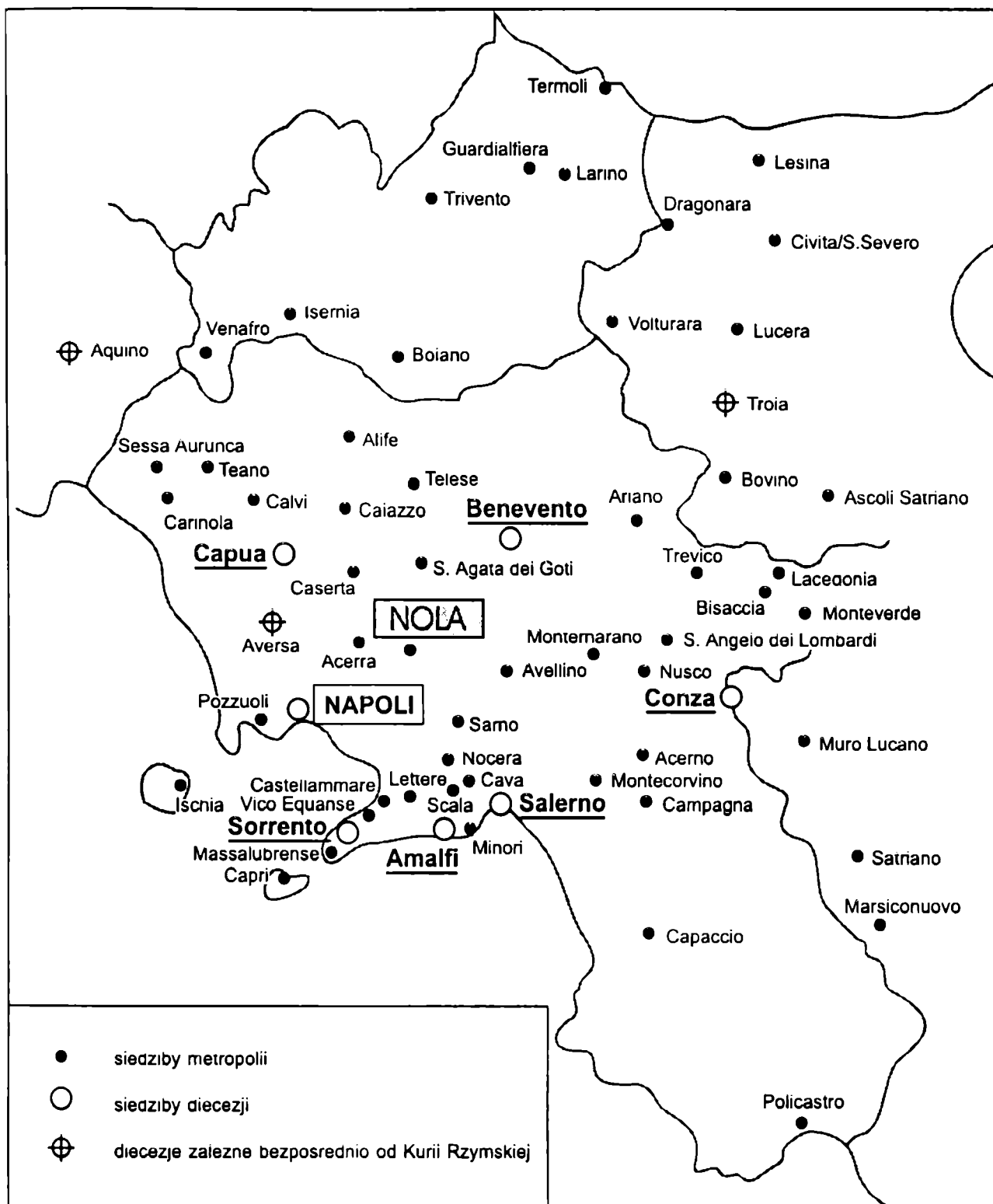
Jego matka, Giulia Delfini, była wnuczką Nicoletto del Cavaliere, dzięki czemu był on spokrewniony z wnuczką Pawła V Borghese, Dianą Vittori

³² Zob. tamże; Lauro, APL, Elogii f. 2r, 4r, 5r.

Kardynał Scipione Lancellotti objął to opactwo po śmierci tamtejszego opata, Anselma, a po nim obejmowali je kolejno jego nepoci: Francesco Lancellotti i Giovanni Battista Lancellotti. Zob. Crescenzo E s p e r t i, *Memorie Ecclesiastiche della Citta di Caserta*, Napoli 1775, s. 91.

³⁴ Biskup Caserty Benedetto Mandina w swej relacji *ad limina* z 9 grudnia 1594 r. pisał, że opactwo było pod zarządem kard. Lancellottiego, który zamianował do jego obsługi duszpasterskiej sześciu kapłanów diecezjalnych. Codziennie sprawowali oni prywatne msze św., a w dni świąteczne wspólnie celebrowali w chórze brewiarz oraz mszę św. konwentualną. Zob. AV, S. Congr. Concilii Relationes, 174A Casertan f. 88v, 91r.

Sieć metropolii i diecezji w Kampanii w XVII wieku

Oprac. T. Fitych

(która poślubiła del Cavaliere). Jego ciotka, Settimia Delfini, poślubiła Curzio Vittoriego, szwagra Margerity Borghese – siostry papieża, w związku z czym stał się on w szerokim tego słowa znaczeniu nepotem papieskim³⁵ Z kolei poprzez inną ciotkę, Vittorię Delfini, był kuzynem Emilio Altieriego – audytora nuncjatury Giovanniego Battisty Lancellottiego, późniejszego papieża Klemensa X³⁶

Ów kolejny nepot kardynała Scipione i papieża Pawła V był patrycjuszem rzymskim, a zarazem kanonikiem Bazyliki św. Piotra w Rzymie i rodzonym bratem późniejszego nuncjusza w Polsce Giovanniego Battisty Lancellottiego. Swą karierę rozpoczął w jednym z trzech trybunałów Kurii Rzymskiej jako referendarz obu Sygnatur. Jego wuj, kardynał Scipione Lancellotti, otrzymał zapewnienie papieża Grzegorza XIII, że Orazio zastąpi go na urzędzie audytora Świętej Roty, co stało się faktem 26 lipca 1596 r., gdy ukończył on zaledwie 22 lata (wkrótce od referendarzy wymagany będzie wiek 25 lat), ale już za pontyfikatu papieża Klemensa VIII (1592-1605)³⁷ 14 października 1609 r. Orazio rozpoczął pracę w Penitencjarii Apostolskiej, powierzoną mu przez papieża Pawła V (1605-1621)³⁸ Gdy ukończył 40 lat, za wstawiennictwem kardynała Michele Angelo Tonti tenże papież, doceniając jego kompetencję oraz głęboką pobożność, 17 sierpnia 1611 r. mianował go kardynałem kapłanem kościoła św. Zbawiciela w Lauro³⁹ Później, po 9 kwietnia 1616 r., został on jeszcze prefektem Kongregacji Soboru⁴⁰ Od 1616 r. inspirował papieża do powołania Kongregacji Propagandy Wiary⁴¹ Stosunkowo wcześniej, bo już w r. 1617, na swe-

³⁵ Zob. *Beiträge zur Kirchen und Kulturgeschichte*, Bd. 2, s. 439 (Tafel XVII u. 50).

³⁶ Zob. tamże.

³⁷ Zob. E. C e r c h i a r i, *Capellani papae et Apostolicae Sedis auditores causarum Sacri Palatii Apostolici, seu Sacra Romana Rota ab origine ad diem usque 20 septembris 1870*, t. 2, Roma 1921, s. 127-128.

³⁸ „Altro di deputazione di reggente della Sacra Penitenziaria Apostolica a favore di Monsignore Orazio Lancellotti, li 12 XII 1609”, zob. Lauro, APL, Inventario 1728 f. 3v Arm.B, Parte p.a, Mazzo C, n. 12; tamże, Inventario 1833 „B” f. 8v.

³⁹ Zob. artykuł *Lancellotti Orazio, cardinale* w: M o r r o n i, dz. cyt., t. 37, s. 87 Orazio, będący nepotem kardynała Scipione, w r. 1610 odrestaurował jego pierwszy kościół kardynalski św. Szymona.

⁴⁰ „Breve di deputazione dell'offizio di deputato della Congregazione del Concilio spedito a favore del Cardinale Oratio Lancellotti, li 9 Aprile 1616” zob. Lauro, APL, Inventario 1728 f.3v Arm. B, Parte p.a, Mazzo C, n. 15; tamże Inventario 1833 „B” f. 9r. Zob. także *La Sacra Congregazione del Concilio. Quarto centenario dalla fondazione (1564-1964): studi e ricerche*, przedmowa abp P. Plazzini, Città del Vaticano 1964, s. 271.

⁴¹ Por. L. von P a s t o r, *Storia dei papi*, t. 13, Roma 1931, s. 615.

go audytora wybrał Francesca Ingoli⁴², przyszłego wybitnego sekretarza tej kongregacji. Kardynał Orazio miał trzech braci: Francesca, który zmarł bardzo wcześnie (w 1591 r.), Giovanniego Battistę (już od 1615 r. biskupa Noli) i Tiberia, który był nepotem ich obu⁴³. Zmarł w Rzymie w wieku zaledwie 49 lat i został pochowany w rodzinnej kaplicy w bazylice św. Jana na Lateranie⁴⁴.

Po znacznej przerwie czasowej, gdyż dopiero w w. XVIII, godnością kardynalską został obdarzony w dniu 21 lutego 1794 r. FILIPPO LANCELOTTI (17 VIII 1732-13 VII 1794).

Po ukończeniu studiów prawniczych z tytułem doktora został prałatem Kurii Rzymskiej, dzięki mianowaniu go przez Benedykta XIV protonotariuszem apostolskim i kanonikiem Bazyliki św. Piotra. Był nie tylko prawnikiem i duchownym, ale również poetą. W r. 1759 nazwano go nawet księciem poetów i odtąd co roku w Wielkim Tygodniu i z okazji Wniebowzięcia NMP urządzał w rzymskim pałacu Lancellottich przy via Coronari słynne akademie poetyckie⁴⁵. Papież Pius VI w r. 1779 mianował go audytorem Roty Rzymskiej. Po otrzymaniu w r. 1786 godności kardynalskiej Filippo urząd ten przekazał swemu nepotowi Biaschi, a sam w rok później został sekretarzem brewiów. Na krótko przed śmiercią, 21 lutego 1794 r., otrzymał jeszcze godność kardynała diakona. Zmarł w wieku 62 lat i został pochowany w rzymskim kościele św. Ignacego⁴⁶.

---

⁴² Wraz z kard. Caetano, jako legatem Romanii, powrócił do Rzymu także Francesco Ingoli, który wkrótce po jego śmierci, 24 czerwca 1617 r., został audytorem kard. Oraziego Lancellotti i szybko zdobył sobie uznanie w Kurii Rzymskiej. Por. *Sacrae Congregationis de Propaganda Fide memoria rerum*, wyd. J. Metzler, t. 1/1: (1622-1700), [Roma 1972], s. 202.

⁴³ Papież Paweł V 10 marca 1615 r. dał mu prawdopodobnie prawo do testamentalnego zapisu piastowanych urzędów na rzecz swych nepotów: „Facolta di poter testare, concesso da Paolo V allo Cardinal Oratio Lancellotto, li 10 Marzo 1615” Zob. Lauro, APL, Inventario 1728 f.3v Arm. B, Parte p.a, Mazzo C, n.14; tamże, Inventario 1833 „B” f. 9r. Znacznie wcześniej, bo już 1 kwietnia 1592 r., podobny przywilej otrzymał kard. Scipione Lancellotti: „Facolta concessa al Signor Cardinale Scipione Lancellotti di poter trasferire le pensioni, che il medesimo gode ad altre persone ecclesiastiche, 1 Aprile 1592” Zob. Lauro, APL, Inventario 1728 f. 38 Arm. A, n.6; tamże Inventario 1833 „B” f. 8v.

⁴⁴ Zob. artykuł *Lancellotti Orazio, cardinale*; Lauro, APL, Elogii f. 3r, 4r, 5r; C. E u b e l, *Hierarchia Catholica medii et recentioris aevi* (dalej: HC), t. 4, Padua 1967², s. 12.

⁴⁵ Zob. artykuł *Lancellotti Filippo, cardinale* w: M o r o n i, dz. cyt., t. 37, s. 87.

⁴⁶ Zob. tamże; M. de C a m i l l i s, *Lancellotti, Filippo*, w: *Enciclopedia Cattolica* (dalej: ECat), t. 7, Città del Vaticano, kol. 876.

Na konsystorzu odbytym 5 września 1622 r. kardynałem został COSIMO DE TORRES (1584-I V 1642).

Odnalezione źródła pozwalają twierdzić, że najpóźniej od r. 1631 był on już skoligacony z rodziną Giovanniego Battisty Lancellottiego⁴⁷ Cosimo de Torres urodził się w 1584 r. w Rzymie, w zasłużonej rodzinie hiszpańskiego pochodzenia (z Malagi). Jego rodzicami byli markiz Giovanni de Torres i Giulia z książęcej rodziny Mattei. Na rzymskim uniwersytecie Sapienza ukończył studia, zdobywając tytuł doktora obojga praw. Jako zdolny, energiczny i zdecydowany młody prawnik oraz nepot kardynałów Ludovico de Torresa i Giacomo Matteo de Mattei od r. 1605 pracował w Kurii Rzymskiej, pełniąc urząd protonotariusza apostolskiego i referendarza obydwu Sygnatur. Papież Grzegorz XV mianował go 17 marca 1621 r. biskupem Adrianopola, a nieco później, 21 maja 1621 r., nuncjuszem w Polsce, gdzie przebywał do 19 listopada 1622 r.⁴⁸ Zanim opuścił nuncjaturę, 5 września tegoż roku, mianowano go kardynałem kapłanem kościoła tytularnego św. Pankracego⁴⁹ Zaledwie przybył do Rzymu, został mianowany prefektem Kongregacji Soboru. Urząd ten pełnił od połowy 1623 do 1626 r.⁵⁰ Był również od 9 września 1622 r. konprotektorem, a od 23 sierpnia 1623 do 1 maja 1642 r. protektorem Polski. Papież Urban VIII 16 września 1624 r. uczynił go arcybiskupem Perugii. Tam właśnie zasłynął z wielkiej pobożności, oddania i roztropności, a ponadto zwołał synod diecezjalny i opublikował jego akta⁵¹ Z kolei 10 kwietnia 1634 r. przeniósł się (prawdopodobnie za poparciem króla

⁴⁷ Kard. Cosimo de Torres był m.in. wujkiem Claudii de Torres, którą 19 stycznia 1631 r. poślubił bratanek Giovanniego Battisty Lancellottiego, Scipione Lancellotti (ur. 20 III 1609). Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 4r.

⁴⁸ Podczas pracy w Kurii Rzymskiej od r. 1619 jego kolegą był Ludovico Ludovisi, który wkrótce został sekretarzem Stanu, po wyborze na papieża jego wuja Grzegorza XV. Na mocy decyzji Grzegorza XV Cosimo de Torres miał objąć polską nuncjaturę po biskupie Francesco Diotallevi. Regest niektórych dokumentów z okresu jego nuncjatury w Polsce wydał Paweł Collura – zob. *Repertorium rerum polonicarum in archivio Dragonetti de Torres in civitate Aquiliana* wyd. P. Collura, w: *Elementa ad Fontium Editiones*, t. 5, Roma 1962, s. 15-30.

⁴⁹ Zob. HC, t. 4, s. 16, 68, 149, 277.

⁵⁰ Zob. *La Sacra Congregazione del Concilio*, s. 272-273, 306-307

⁵¹ Zob. artykuł *Torres Cosimo, cardinale*, w: M o r o n i, dz. cyt., t. 38, s. 8; J. P i e t r z a k, *Nuncjusz Cosma de Torres w Polsce (1621-1622)*, „Sobótka”, 30(1975), s. 243-253.

hiszpańskiego Filipa IV) do arcybiskupstwa Monrealu na Sycylii⁵², gdzie w r. 1635 zdołał jeszcze przeprowadzić wizytację diecezji, a w r. 1638 synod diecezjalny, po czym z powodu choroby (*lenta idropisia*) przed świętami Bożego Narodzenia 1641 r. przeniósł się do Rzymu i tam 1 maja 1642 r. zmarł. Został pochowany w bazylice św. Pankracego, która była jego tytułem kardynalskim⁵³

a2.2. Na urzędzie biskupim

Dzięki odnalezionym źródłom możemy wskazać dwóch przedstawicieli rodziny Lancellottich należących do hierarchii kościelnej. Pierwszy z nich to brat kardynała Scipione Lancellottiego⁵⁴, LANCELLOTTO LANCELLOTTI (1546-1602), który był arcybiskupem Prassano oraz kanonikiem katedry na Lateranie i bazyliki Rossanensi i Besemerensi. Drugi z kolei to ANDREA LANCELLOTTI, biskup Vitoniensis.

a2.3. W życiu zakonnym

Do grona męskich przedstawicieli tej rodziny, którzy realizowali powołanie zakonne, należeli: ENRICO LANCELLOTTI, augustianin, oraz opat LANCELLOTTO SECONDO (1583-1643), benedyktyński kaznodzieja i pisarz z Perugii. W w. XVIII żył opat GIOVANNI FRANCESCO LANCELLOTTI (1721-1788).

Wśród zakonnic wywodzących się z rodziny Lancellottich znajdujemy aż cztery córki markizy Claudii de Torres (która miała dziesięcioro dzieci). Ona sama opuściła klasztor, by 19 stycznia 1631 r. poślubić Scipione

---

⁵² Na tej stolicy biskupiej zasiadali już od końca XVI w. jego bliscy krewni: abp Ludovico II de Torres (zm. 1584) i wuj arcybiskup, a później kardynał bibliotekarz Ludovico III de Torres (zm. 1609); zob. M. del G i u d i c e, *Storia della Chiesa di Monreale*, Palermo 1702, s. 75-86; L. B o g l i n o, *La Sicilia e i suoi cardinali*, Palermo 1884, s. 58-59; A. D r a g o n e t t i d e T o r r e s, *Lettere inedite dei cardinali de Richelieu, de Ioyeuse, Bentivoglio, Baronio, Bellarmino, Maurizio di Savoia ed altri e due lettere autografe di Torquato Tasso dirette ai cardinali Ludovico e Cosmo de Torres con i facsimili degli autografi*, Lacquila 1929; P C o l l u r a, *Il card. Ludovico de Torres, arcivescovo di Monreale. Profilo storico*, Palermo 1955.

⁵³ Zob. J. B a r t o s z e w i c z, *Torres (de Kosmas)*, w: *Encyklopedia powszechna Orgelbranda*, t. 25, Warszawa 1867, s. 391-394.

⁵⁴ Zob. Lauro, APL, Elogi, f. 4r-5r; A m a y d e n, dz. cyt., t. 2, s. 15.

Lancellottiego (ur. 20 III 1609). Pierwsza z jej córek, Maria-Giulia⁵⁵, żyła w klasztorze św. Magdaleny w Monte Casalto, natomiast w słynnym rzymskim konwencie Tor de' Specchi, należącym do kongregacji oblatek benedyktyńskich, powołanych do życia przez mistyczkę św. Franciszkę Rzymiankę (zm. 9 III 1440)⁵⁶, przebywały: Agnese Margherita⁵⁷, trzecie z kolei jej dziecko, i Vittoria Maria⁵⁸, która przyjęła imię zakonne Anna-Teresa, będąca czwartym dzieckiem tej rodziny, a wreszcie – dziesiąte dziecko Claudii i Scipione Lancellottich, Caterina (ur. XI 1654)⁵⁹

a2.4. Klerykiem rzymskim na początku XVII w. był brat Giovanniego Battisty Lancellottiego TIBERIO (10 II 1577-1629)⁶⁰ i jego syn Scipione Lancellotti (ur. 20 III 1609)⁶¹

Warto tu także podać fakt, że odnalezione źródła pozwalają określić krąg Lancellottich pielęgnujących w okresie 1611-1633 różnego typu korespondencję z kardynałem Maffeo Barberinim jako biskupem Spoleto (1608-1617) i legatem Bolonii (1611-1614), późniejszym papieżem Urbanem VIII (6 VIII 1623-29 VII 1644). Wśród osób korespondujących z tym ambitnym hierarchą znajdujemy benedyktyna Lancellotto Lancellottiego (1583-1643) „abbate olivetano da Foligno e Fabiano”; ze Spoleto pisali: Lorenzo Lancellotti,

⁵⁵ Była drugim z kolei jej dzieckiem, zob. Lauro, APL, Notizie genealogiche 1570-1632, f. 15r, oraz tamże regest o uposażeniu jej jako zakonnicy przez ojca Scipione Lancellotti sumą 100 „scudi annui”, Inventario 1728, f. 62r.

⁵⁶ Zob. K. K u ź m a k, *Franciszka Rzymianka*, w: *Encyklopedia Katolicka* (dalej: EK), t. 5, Lublin 1989, kol. 471; J. K o w a l c z y k, *Benedyktynki*, EK, t. 2, Lublin, kol. 251--253.

⁵⁷ Zob. Lauro, APL, Notizie genealogiche 1570-1632, f. 15r oraz tamże zachowany regest dokumentu darowizny z 6 lutego 1653 r.: Inventario 1728, f. 136 Arm. A, Parte p.ma.

⁵⁸ 16 stycznia 1690 r., już jako siostra zakonna Anna-Teresa, zapisała swemu najmłodszemu bratu sumę 100 skudów. Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 136r.

⁵⁹ Zob. Lauro, APL, Notizie genealogiche 1570-1632, f. 15r.

⁶⁰ „Dimisoria per la tonsura ottenuta dal Signor Abbate Tiberio Lancellotti chierico nobile s edito avanti l'Emo. Vicario, li 6. V.1591” – zob. regest dokumentu zachowany w Lauro, APL, Inventario 1728, f. 55r. Tamże zachował się oryginał pergaminowego brewe (formatu 45,3 x 25,1 cm), sygnowanego pieczęcią lakową, wystawionego 26 sierpnia 1603 r. w imieniu papieża Klemensa VIII dla Tiberia jako kleryka rzymskiego – zob. Lauro, APL, Pergamene, fasc. 29, n. 10.

⁶¹ Stwierdza to regest dokumentu wystawionego przez papieża Klemensa VIII 12 grudnia 1624 r., zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 3v Arm. B, Parte p.a, Mazzo C, n. 20.

doktor Mario Lancellotti; ze Spoleto i Perugii – Maurizio Lancellotti; z Camerino – Pietro i Paolo Lancellotti oraz Vittorio Lancellotti⁶²

a2.5. Aktywni na polu dyscyplin teologicznych

Od końca XVI do połowy XVII w., a więc za życia naszego nuncjusza, w rodzinie Lancellottich znalazło się wiele osób zasłużonych w dziedzinie teologii i prawa kanonicznego. Najwybitniejszym z nich był GIOVANNI PAOLO LANCELOTTI (1522-1590), urodzony w Perugii, aktywny profesor na tamtejszym uniwersytecie, a ceniony do dzisiaj jako klasyk prawa⁶³. Autorami licznych ksiązek i traktatów teologicznych, które powstały na początku XVII stulecia, byli m.in.: biskup Andrea Lancellotti, Conrado Lancellotti, Roberto Lancellotti, augustianin Enrico Lancellotti i benedyktyn rodem z Perugii Lancellotto Secondo (1583-1643)⁶⁴.

Ogromna większość Lancellottich pracujących w Watykanie posiadała doktoraty obojga praw. A poza pracownikami Watykanu studia tego typu ukończył także młodszy brat Giovanniego Battisty Lancellottiego Ottavio Angelo (1578-1614), zmarły w wieku 36 lat we Flandrii⁶⁵.

a3. Dzieje rodzinnej nobilitacji

Mając na uwadze proces nadawania członkom tej rodziny godności szlacheckich, możemy mówić o czterech jego etapach. Pierwszy rozpoczyna się z końcem XVI w., kiedy to Lancellottich znajdujemy już wśród rzymskich nobilitowanych. Z r. 1585 pochodzi pierwszy odnaleziony dokument, w którym kardynałowi Scipone Lancellottiemu komunikuje się fakt agregacji do rzymskiej rodziny nobilitowanych Paolo i Roberto Lancellottich⁶⁶. Kolejnymi uprzywilejowanymi w ten sposób byli: (od 1589) Paolo, (od 1605)

---

⁶² Świadczą o tym kodeksy przechowywane w Bibliotece Watykańskiej „Barb. Lat. oraz rejestry zdeponowane w APL w Lauro.

⁶³ Zob. G. L e o n e, *Lancellotti, Giovanni Paolo*, w: *ECat*, t. 7, kol. 876-877; kolejnym jego biografem jest K. Weinzierl w: *LThK*, Bd. 6, 771.

⁶⁴ Wiele ich prac zachowało się w rzymskich zbiorach Biblioteca Angelica.

⁶⁵ Zob. Lauro, *APL*, *Elogii E*, f. 7r.

⁶⁶ Owym Paolo jest zapewne brat kardynała, a ojciec późniejszego nuncjusza w Polsce, Giovanniego Battisty. Roberto pozostaje nadal bliżej nie zidentyfikowany. Kopia tego dokumentu przechowywana jest w Rzymie, *Archivio di Stato, Famiglie Miscel.* 90, fas. 14, f. 725r-726v.

Tiberio⁶⁷, rodzony brat Giovanniego Battisty Lancellottiego, (od 1682) Ottavio, (od 1688) markiz Scipione⁶⁸

Drugi etap dziejów nobilitacji przypada na wiek XVII. Stanowi go fragment dziejów tej rodziny, kiedy to rzymianin Tiberio Lancellotti (1577-1629) przy poparciu swego wuja kardynała Scipione Lancellotti i brata biskupa, a zarazem nuncjusza apostolskiego Giovanniego Battisty, nabył na terenie jego diecezji Nola (w królestwie Neapolu) posiadłość ziemską z zamkiem w Lauro, z którą to związany był szlachecki tytuł „markiza”⁶⁹ Od r. 1651 używał go Scipione Lancellotti (20 III 1609). W XVII stuleciu dążenie do tego tytułu było typową tendencją wielu rodzin rzymskich.

Etap trzeci przypada na w. XVIII. Otwiera go decyzja króla Karola VI, który w r. 1726 podniósł szlachectwo potomków markiza do godności książęcej i zarazem umożliwił Lancellottim pełne wejście w posiadanie zarówno prerogatyw, jak i dóbr materialnych wielce zasłużonej dla Kościoła rodziny Ginnetti z Velletri (miasta położonego na wschód od Rzymu; z rodziny tej wyszło dwóch kardynałów)⁷⁰ Pomimo tego problemem ciągle nie wyjaśnionym pozostaje fakt, iż szlachecki tytuł „książę Lauro”, jaki

⁶⁷ „Dimisoria per la tonsura ottenuta dal Signor Abbate Tiberio Lancellotti chierico nobile spedito avanti l'Emo. Vicario, li 6. V.1591” zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 55r.

⁶⁸ Stwierdza to regist dokumentu wystawionego przez papieża Klemensa VIII 12 grudnia 1624 r., zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 3v Arm. B, Parte p.ma, Mazzo C, n. 20.

⁶⁹ Według niektórych autorów początki Lauro sięgają aż XIII w. przed Chr. Znacznie później, bo ok. r. 200, było ono kolonią rzymską. Piękna dolina Lauro ze względu na korzystne ukształtowanie terenu służyła wielokrotnie Rzymianom za schronienie podczas najazdu Kartagińczyków. W w. XIII Lauro staje się feudum, z którym związany jest tytuł markiza. Zdaniem części historyków miał go otrzymać po raz pierwszy Rajmund z Vaudemont, który przybył tu z Prowansji wraz ze swym protektorem Karolem Andegaweńskim. Odtąd będzie ono wielokrotnie przejmowane: w r. 1278 przez Bertrando del Balzo, w 1462 r. przez Romana Orsini (który poślubił córkę Guido – Anastasię); kolejnym posiadaczem był Scipione Pignatelli i wreszcie w r. 1651 Scipione Lancellotti. Zob. A. M i n i e r i, *Compendio della Terra di Nola*, Nola 1973, s. 146.

⁷⁰ W sposób częściowy Lancellotti dziedziczyli dobra rodzinne Ginnettich przynajmniej od 17 listopada 1645 r., kiedy to markiz Scipione Francesco Lancellotti objął ich posiadłości w Roccagorga, zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 135v, oraz z chwilą zawarcia małżeństwa przez Teresę Bizzoria Ginnetti Lancellotti ok. 19 maja 1649 r., tamże, f. 4r. Ponadto więcej danych biograficznych z tego okresu przynosi praca Francesco Menicucci *Biografia inedita dell' ab. Gianfrancesco Lancellotti (1721-1788)*, Ascona 1908, s. 479-493.

nabyła prezentowana gałąź rodziny Lancellottich, aż do r. 1865 nie został odnotowany w rejestrach rzymskich książąt⁷¹

Natomiast etap czwarty rozpoczyna się dopiero w w. XIX, to znaczy z dniem 19 stycznia 1865 r., kiedy to Filippo Massimiliano (1843-1915), pochodzący z potężnej i zasłużonej w Rzymie od wieków rodziny Massimo, otrzymał z rąk papieża Piusa IX prawo do używania tytułu, herbu i imienia tego rodu⁷² Od tego momentu rodzina Massimo Lancellotti, posiadająca godność książęcą, została wpisana do „złotej księgi” patrycjuszy rzymskich. Ponadto warto dodać, że od r. 1901 potomkowie księcia Filippo należeli już do kręgu nobilitowanych w Tivoli i Velletri⁷³ W dobie współczesnej rodzina ta nadal ma swych przedstawicieli nie tylko w kościelnych stowarzyszeniach na terenie Rzymu, ale również w instytucjach Unii Europejskiej⁷⁴ (zob. tabela nr 2).

b) Beneficja, pałace, dobra ziemskie Lancellottich

Od XV do XIX w. rzymska gałąź rodziny Lancellottich stawała się stopniowo właścicielem coraz liczniejszych i znaczących dóbr materialnych. Były to m.in.:

b1. Pałace

Rzym – via de'Coronari (od ok. 1593 r.)⁷⁵,

---

⁷¹ Prawidłowość tę potwierdzają kopie dwóch listów pisanych przez księcia Scipione Lancellotti do generała Państwa Rzymskiego (z r. 1801) i do papieża Piusa VII (także z r. 1801), odnalezione w Rzymie, Archivio di Stato, Famiglie Miscel. 90, fas. 14, f. lr-2v. Zob. także S p r e t i, dz. cyt., t. 4, s. 32-33.

⁷² S p r e t i, dz. cyt., t. 4, s. 33.

⁷³ Tamże.

⁷⁴ Warto tu może zaakcentować fakt, iż przedstawiciele tej rodziny, Giuseppe i Luigi Lancellotti, w r. 1937 przyczynili się do powiększenia zbiorów Biblioteki Watykańskiej o zbiór rękopisów, które później jako poszczególne tomy zostały opatrzone sygnaturą Vat.Lat. od 14081 do 14094. Zob. J. B i g n a m i O d i e r, *La Bibliothèque Vaticane de Sixte IV à Pie XI, Biblioteca Apostolica Vaticana – Studi e Testi*, 272, Città del Vaticano 1973, s. 263 i 278.

⁷⁵ Adaptację tego pałacu, nabytego od Trybunału Dróg, rozpoczął kard. Scipione Lancellotti najprawdopodobniej przed r. 1593, by 6 października 1593 r. zabiegać o zgodę na wykonanie fasady (Lauro, APL, Inventario 1833 „B” f. 3v n. 6: „Licenza di poter far

Rzym – piazza Navona (po r. 1631)⁷⁶,
 Frascati (pałac rodziny Ginnetti z rozległymi ogrodami, po r. 1866)⁷⁷,
 Velletri (pałac rodziny Ginnetti z rozległymi ogrodami)⁷⁸

b2. Posiadłości ziemskie

Lauro (zamek, miasto, wsie, dobra ziemskie od r. 1632) wraz ze szlacheckim tytułem „markiz”⁷⁹, a po r. 1726 „książe”⁸⁰ (zob. tabela nr 1A).

la facciata del palazzo a Coronari ottenuto dal Tribunal delle Strade a favore del Sig. Card. Scipione Lancellotti, li 6 Ottobre 1593”), a zakończył, pozostawiając liczne długi, kard. Orazio Lancellotti, na krótko przed swą śmiercią w r. 1620. To właśnie on zlecił malarzom, m.in. Guercino, wykonanie fresków na parterze, Guido – w kaplicy, a Augustynowi Tassi w sali wejściowej. Ponadto wyposażył pałac w obrazy, statuy i liczne przedmioty artystyczne (zob. Lauro, APL, Anno 1570-1632, II. Notizie genealogiche, b.syg. f. 9). Por. także artykuł *Lancellotti Orazio, cardinale*, s. 87.

⁷⁶ Pałac ten stanowił wiano Claudii de Torres, którą 19 stycznia 1631 r. poślubił Scipione Lancellotti (bratanek bpa G. B. Lancellottiego, a syn Tiberia i Laury Marciano). Projektował go Pirro Ligorja, a wybudował jeden z Torresów, powróciwszy z nowo odkrytej Ameryki. Zob. Lauro, APL, Anno 1570-1632, II. Notizie genealogiche, b.syg., f. 14-15.

⁷⁷ Willę tę w latach 1582-1587 wznosili oratorianie. Później jej użytkownikami stawali się kolejno: I XI 1599 – kard. Antonio Visconti; kard. Ferdinando Taverna; 19 V 1609 – księżę Maria Mattei; 1612 – kard. Mantui Ferdinando Gonzaga; 1617 – Roberto I Borghese (bankier z Pizy); 22 VIII 1620 – kard. Capponi; rodzina Piccolominich. Odnośnie do XVII i XVIII w. mamy niewiele danych: ok. 1671 – rodzina Bononnani; 1674 – baron Pietro Piccolomini; ok. 1779 – kard. Alessandro Albani; do 1840 – baron Giuseppe Testa Piccolomini (sekretarz królewskiego przedstawicielstwa Bawarii w Rzymie); po 1840 – Teodor Piccolomini (jego syn), a od 1866 – Elisabetta Borghese Aldobrandini, żona księcia Filippa Massimiliana Lancellotti. Ostatnio w r. 1979 restauracji tej monumentalnej willi dokonał Lauro Lancellotti. Zob. *Villa e Paese (Dimore nobili del Tuscolo e di Marino) Mostra Documentaria*, Roma, Museo di Palazzo Venezia, marzo-maggio 1980, s. 191-206 oraz s. 447-452.

⁷⁸ Por. artykuł *Lancellotti Orazio, cardinale*.

⁷⁹ W r. 1541 Scipione Pignatelli kupił feudum Lauro wraz z zamkiem od Marii Sanseverino. Natomiast w r. 1558 na mocy dyplomu wystawionego w Brukseli przyznany mu został tytuł „markiza Lauro” Zob. G. B i f u l c o, *Lauro e il suo Vallo attraverso i secoli*, [Somma Vesuviana] 1986, s. 59. W r. 1632 Scipione Lancellotti za aprobatą króla Filippo nabył od Camillo Pignatelli za sumę 120 tys. dukatów całe feudum Lauro wraz z zamkiem i miejscowość Casali. W następnych latach właścicielami zamku byli kolejni przedstawiciele rodziny Lancellottich: Ottavio, Scipione, Orazio, Ottavio II, Scipione, Camillo, Filippo, Giuseppe, Filippo i aktualnie ponownie rzymianin Pietro Lancellotti. Zob. tamże, s. 66-67

⁸⁰ Posiadłość feudalna w Lauro (w pobliżu Noli) stanowiła od końca XIII w własność wybitnej rodziny rzymskich patrycjuszy Orsini (wydała ona 10 papieży), a od r. 1541 należała do Pignatellich. Podczas odwiedzin biskupa Noli Giovanniego Battisty Lancellottiego

Rzym – ogród przy Porta Pia (od 1665 r.)⁸¹

b3. Przywileje i beneficja

Przywilej honorowego mieszczanina miasta Perugia (29 III 1593) otrzymali: Orazio, Giovanni Battista i Ottavio Angelo Lancellotti⁸²

Benedyktyńskie opactwo komendatoryjne św. Piotra w Pedemonte k. Caserty przez 70 lat posiadali poniżsi przedstawiciele Lancellottich:

do 25 VI 1585 – kard. Scipione Lancellotti,

do 29 IV 1591 – Francesco Lancellotti, bratanek Giovanniego Battisty (ur. 1572),

do 2 VI 1598 – ponownie kard. Scipione Lancellotti (zm. 1598),

do 23 VII 1655 – bp Giovanni Battista Lancellotti⁸³

Na podstawie zachowanych dokumentów źródłowych możemy także przedstawić, przynajmniej częściowo, stan finansów niektórych członków interesującej nas rodziny I tak np. pensja kardynała Oraziego została w grudniu 1614 r. powiększona o 1000 skudów pochodzących z uposażenia

jego brat Tiberio (1577-1629) wyrażał chęć jej zakupu, ale dopiero w r. 1632 nabył ją wraz z zamkiem i miejscowością Casali jego syn Scipio (ur. 20 III 1609). Zob. L a u r o, APL, Anno 1570-1632, II. Notizie genealogiche, b.syg., f. 12-14; B i f u l c o. dz. cyt., s. 16-63.

⁸¹ Il marca 1665 r. przejął go markiz Scipione Lancellotti. Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 135v.

⁸² Zob. m.in. Lauro, APL, Inventario 1833 „B” f. 3v n.5 Zawiera on regest: „Privileggio della cittadinanza di Perugia concessa dalla communita di detto luogo al Signore Orazio, Giovanni Battista et altri Lancellotti, li 29 Marzo 1593”

⁸³ Było to opactwo benedyktyńskie, które pozostawało całkowicie niezależne od pobliskiego Monte Cassino. Już za czasów kard. Scipione Lancellottiego taksa opactwa S. Pietro de Pedemonte k. Caserty, odnotowana w księgach Kamery Apostolskiej, wynosiła 50 złotych florenów, a roczne wpływy 700 dukatów (przy czym 1/3 była przeznaczana na utrzymanie klasztoru i wspieranie ubogich). G. B. Lancellotti był 27 z kolei opatem komendatoryjnym. W r. 1622 roczne wpływy tego opactwa, które miało sześciu kapelanów, wzrosły do 1000 dukatów, lecz budynek klasztoru był w większej części ruiną, a zakonnicy mieszkali w kościele. Dla pełnego obrazu należy dodać, że przed Lancellottimi opatami komendatoryjnymi w Pedemonte byli kard. Giovanni Michele Saraceno (1551-1568) i bp Sigismondo Saraceno (1573-1585), a po r. 1567 Sigismondo Chigi, mianowany w r. 1567 kardynałem. Zob. Caserta, Arch. Vesc., Visita pastorale mons. Diodato Gentile anno 1614, f. I; AV, S. Congr. Concilii Relationes 197A, Casertan. Rel. mons. A. Diaz, n.n. oraz A. F i n o, *Chiesa e società nelle diocesi di Terra di Lavoro a sud del Volturno in età posttridentina (1585-1630)*, „Rivista di storia della Chiesa in Italia”, 35(1981) s. 406. Ponadto G. T e s c i o n e, *Abbazia di S. Pietro ad Montes*, „Miscellanea Cassinese” [artykuł złożony do druku].

diecezji, której nowo mianowanym ordynariuszem został jego brat Giovanni Battista Lancellotti⁸⁴ Wskazać możemy również liczne kredyty, jakie w banku Santo Spirito w Neapolu zaciągał kardynał Orazio Lancellotti (1571-1629). W r. 1616 podjął on dwa kredyty na łączną sumę około 3300 skudów, w trzy lata później zaciągnął kolejne dwa kredyty na podobną kwotę. Z kolei w r. 1620 w trzech operacjach finansowych podjął z tego banku około 4000 skudów⁸⁵

Kwerenda źródłowa ujawniła, że kleryk rzymski Tiberio Lancellotti (1577-1629) na podstawie brewe papieża Klemensa VIII z 16 sierpnia 1603 r. miał prawo do poboru pewnego beneficjum również w sytuacji zawarcia związku małżeńskiego⁸⁶ Znane nam są także dokumenty wystawione przez Giovanniego Battistę Lancellottiego, upoważniający jego brata Tiberio do odzyskania pewnych sum pieniężnych w Rimini (z 28 II 1606)⁸⁷ i Rawennie (z 13 I 1608)⁸⁸ Tenże Tiberio 17 kwietnia 1621 r. zaciągnął w neapolitańskim banku Santo Spirito kredyt w wysokości 1400 skudów⁸⁹

Kolejny odnaleziony akt notarialny, z 22 stycznia 1638 r., dokumentuje wpływ 1000 skudów należnych Scipione Lancellottiemu (ur. 1620)⁹⁰ W r. 1644, 27 marca, wypłacił on Catarinie Colucci 700 skudów⁹¹ Inny dokument mówiący nieco o jego finansach to pokwitowanie opłaty za stółkę biskupią w Rimini, wystawione przez Giovanniego Battistę Lancellottiego swemu krewnemu, markizowi Scipione Lancellottiemu, dnia

⁸⁴ Prawdę tę odślaniały awiza z Rzymu z 3 i 6 grudnia 1614 r.; zob. BV, Urb.Lat. 1082 f. 615r.

⁸⁵ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 55r i 61v.

⁸⁶ Zob. Lauro, APL, Inventario 1833, f. 8v.

⁸⁷ Zob. regist zachowany w Lauro, APL, Inventario 1728, f. 125r.

⁸⁸ Zob. tamże. Ponadto znana jest jeszcze decyzja papieża Klemensa VIII z 16 sierpnia 1603 r., pozwalająca Tiberio na korzystanie z uposażenia w postaci opactwa komendatoryjnego (św. Piotra w Pedemonte) do przejścia w stan małżeński, zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 3v Arm. B, Parte p.a, Mazzo C, n. 10 oraz tamże, Inventario 1833 „B” f. 8r. Znaczące jest też, iż Tiberio po okresie ogromnych kredytów zaciąganych przez jego brata, kard. Oraziego, z banku Santo Spirito w Neapolu (w ciągu ostatnich czterech lat swojego życia, 1616-1620, zaciągnął je na ogólną sumę przekraczającą kilkanaście tysięcy skudów, zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 55r i 61v Arm. B, Parte p.a, Mazzo E.) 17 maja 1621 r. również z tego banku wziął kredyt w wysokości 1400 skudów. Zob. tamże, Inventario 1728, f. 61v Arm. B, Parte p.a, Mazzo E, n. 17.

⁸⁹ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 61v.

⁹⁰ Zob. tamże, f. 62r.

⁹¹ Zob. tamże, f. 129r.

23 lutego 1646 r.⁹² Natomiast 8 lutego 1655 r. z kolei Scipione wypłacił 100 dukatów biskupowi Giovanniemu Battiście Lancellottiemu⁹³

Ostateczne przekazanie uposażenia i uprawnienia do własności rzymskiego pałacu przy via de' Coronari przez Giovanniego Battistę Lancellottiego (czyżby miała to być jego ewentualna rezydencja kardynalska?) na rzecz krewnego, markiza Scipione Lancellotti, podpisano w Noli 8 lutego 1655 r. na krótko przed śmiercią biskupa⁹⁴

b4. Kaplice rodzinne

Rzym – kaplica św. Franciszka w bazylice św. Jana na Lateranie (przed r. 1598 ufundował ją kard. Scipione Lancellotti)⁹⁵;

Rzym – kościół św. Ignacego, kaplica św. Ludwika Gonzagi (w r. 1629 ufundowana przez Scipione Lancellottiego)⁹⁶

b5. Koligacje rodzinne XVII w.

Dostępne dane genealogiczne pozwalają stwierdzić, iż w w. XVI rodzina Lancellottich była skoligacona z rodami Casali, Aragona i Delfini, a w wieku następnym z rodami Marciano (przed 1618), Gabrielli (przed 1624), de Torres (od 19 I 1631), Chigi (od ok. 1635), Ginnetti (od 13 V 1649), Mascettola (od 11 VI 1663) i Chigi Montori (od 19 VI 1670)⁹⁷

Odnosnie do relacji łączących Lancellottich z dwiema rodzinami rzymskimi: de Torres i Ginnetti, dysponujemy lakonicznymi danymi, umożliwiającymi jednak częściową charakterystykę ich stanu posiadania, którą prezentujemy poniżej.

⁹² Zob. tamże, f. 128v.

⁹³ Zob. tamże, f. 135v.

⁹⁴ Zob. regest dokumentu zachowanego w Lauro, APL, Inventario 1728, f. 129v Arm. A, Parte 2.a, Mazzo H, n. 188.

⁹⁵ Zob. artykuł *Lancellotti Scipione, cardinale*, s. 85-86.

⁹⁶ Bratanek Giovanniego Battisty Lancellottiego, Scipione (ur. 20 III 1609), w r. 1629 podarował jezuitom 5 tys. skudów w celu wybudowania i ozdobienia rzymskiej kaplicy św. Alojzego Gonzagi; do momentu ukończenia kaplicy w r. 1699 poniósł on koszty na sumę 41 tys. 710,5 skudów. Zob. Lauro, APL, Anno 1570-1632, II. Notizie genealogiche b.syg., f. 14.

⁹⁷ Lauro, APL, Notizie genealogiche, b.syg.

b5.1 Dobra rodziny DE TORRES

Dnia 19 stycznia 1631 r. Scipione Lancellotti (ur. 20 III 1609) poślubił markizę Claudię de Torres. W przeddzień ślubu wydany został indult uprawniający ją do odbioru darowizny⁹⁸ Chodziło tu prawdopodobnie o sumę 14 tys. skudów, podarowanych jej przez brata i wuja, kard. Cosimo de Torres. Jako rekompensatę za niewypłacenie jej tego daru – „wiana” – otrzymała rzymski pałac Torresów przy piazza Navona⁹⁹ Ponadto 12 grudnia 1631 r. papież Urban VIII udzielił prawa łaski związanej z dobrami dziedzicznymi Torresów na korzyść Scipione Lancellotti i Claudii de Torres, jego małżonki¹⁰⁰ W pewnym stopniu rozmiar rodowych dóbr Torresów przybliżają także dwa akty notarialne pochodzące z 8 i 10 kwietnia 1615 r., dotyczące przejęcia ich przez późniejszego kardynała Cosimo de Torres oraz innych męskich przedstawicieli tej rodziny w osobach Caspra, Ludovico i Ferdinanda¹⁰¹

Znany jest również przekaz o zainwestowaniu 14 tys. skudów w pałac przy piazza Navona, by dla poważnie chorej Claudii de Torres Lancellotti wybudować pod koniec jej życia wygodny i luksusowy apartament w górnej części pałacu¹⁰²

b5.2 Dobra rodziny GINNETTI

b5.2.1. Kościoły i kaplice

Rodzina Ginnetti posiadała kilka obiektów kościelnych. Kościół przy via Lata w Rzymie należał od 12 maja 1618 r. do kardynała Martio Ginnetti¹⁰³ Pod patronatem Giovanniego Paolo Ginnetti znalazł się nowo wzniesiony kościół kolegiacki św. Leonarda w Roccagorga¹⁰⁴ Kościół Najświętszej Marii Panny del Trivio w Velletri od 10 lipca 1644 r. należał do

⁹⁸ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 4r.

⁹⁹ Zob. Lauro, APL, Anno 1570-1632, II. Notizie genealogiche, b.syg., f. 14-15.

¹⁰⁰ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728 f. 4r.

¹⁰¹ Zob. Tamże, f. 125r.

¹⁰² Zob. Lauro, APL, Anno 1570-1632. II Notizie genealogiche s. syg., f. 15.

¹⁰³ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 3v.

¹⁰⁴ Kolegiata ta liczyła 8 kanoników zamianowanych przez prałata Giovanniego Battistę Ginnetti; niestety nie znamy daty objęcia patronatu nad nią przez rodzinę Ginnettich. Zob. Lauro, APL, Inventario 1833, f. 3v.

opata komendatoryjnego Giovanniego Paolo Ginnetti i kardynała Martio Ginnetti¹⁰⁵ Tenże kardynał 18 maja 1651 r., ufundował kaplicę rodzinną w rzymskim kościele San Andrea della Valle¹⁰⁶

b5.2.2. Domy

Niepełne dane na ten temat pozwalają jednak stwierdzić, iż rodzina Ginnetti posiadała w Velletri przynajmniej pięć domów, nabytych kolejno w latach 1603, 1609, 1624, 1673 i 1676¹⁰⁷ Brak jest natomiast źródłowej informacji na temat pałacu Ginnettich w Velletri, ale odnotowujemy fakt istnienia dwóch rejestów (z 1673 i 1680 r.) z uwagami architekta na temat licznych ich domów zlokalizowanych w tym mieście¹⁰⁸

b5.2.3. Posiadłości ziemskie

Odkryte źródła nie umożliwiają pełnej inwentaryzacji i charakterystyki posiadłości ziemskich tej rodziny. Przedstawiciele Ginnettich, m.in. kardynał Martio Ginnetti, prałat Giovanni Francesco Ginnetti, markiz i zarazem kapitan wojsk watykańskich Giuseppe Ginnetti oraz Annibale Ginnetti, w latach 1600-1676 podpisali ponad czterdzieści aktów notarialnych. Stwierdzały one fakty nabywania przez nich obszarów ziemi, łąk i winnic. Ponad połowę tych umów zawarto w latach 1650-1670¹⁰⁹ Omawiane dobra były zlokalizowane w Velletri, Tivoli di Velletri, Solivo di Caperna i Roccagorga.

b5.2.4. Dobra materialne różnego typu

Nabycie różnego typu dóbr materialnych odślaniają rejesty dziewięciu aktów notarialnych z okresu półwiecza 1640-1691, podpisanych ze strony rodziny Ginnettich m.in. przez prałata Giovanniego Francesco, markiza Giuseppe i innych¹¹⁰

---

¹⁰⁵ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 128r.

¹⁰⁶ Zob. tamże, f. 62r.

¹⁰⁷ Zob. tamże, f. 47v-48r, 125r i 127v.

¹⁰⁸ Zob. tamże, f. 47v-48r.

¹⁰⁹ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 18v, 38r, 48r, 61r, 62r, 128r, 129r-130r.

¹¹⁰ Nabycia wspomnianych dóbr dokonano w latach: 1640, 1641, 1647, 1653, 1659, 1664, 1674 i 1691 Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 46v-47r, 125r, 128r i 129r.

b5.2.5. Godności, kredyty i długi

W w. XVII jednym ze świeckich przedstawicieli rodziny, który otrzymał szereg godności, był Giuseppe Ginnetti. Najpierw 26 kwietnia 1601 r. odebrał on patent kapitana milicji papieskiej¹¹¹, później, w r. 1623, królowa hiszpańska udzieliła mu nieznaney bliżej łaski¹¹². W tymże roku, 30 października, generał oddziałów papieskich obdarzył go godnością „maestro di campo”¹¹³, w roku następnym, 8 maja, spotkała go kolejna nominacja – na „generalnego komisarza oddziałów papieskich”¹¹⁴. Kolejne lata (1625-1627) obfitowały w dalsze cztery awanse w oddziałach papieskich¹¹⁵, a wreszcie 9 maja 1642 r. papież Urban VIII pozwolił mu na używanie tytułu „markiza” Roccagorga¹¹⁶.

Inny świecki członek tego rodu, Giovanni Paolo Ginnetti, przed 10 lipca 1644 r. został opatem komendatoryjnym nie znanego bliżej opactwa¹¹⁷.

Duchowieństwo w tej rodzinie reprezentowali: prałat Giovanni Francesco Ginnetti¹¹⁸ i kardynał Martio Ginnetti¹¹⁹. Ponadto dwaj bliżej nie określone przedstawiciele rodziny 1 stycznia 1623 r. otrzymali nominacje na kapelanów przy bazylice św. Jana na Lateranie¹²⁰.

Jeśli idzie o kredyty, to zaciągał je m.in. kardynał Martio Ginnetti. 14 kwietnia 1616 r. zarząd banku Santo Spirito w Neapolu wydał mu kwotę 1000 skudów¹²¹. Wspomniany kardynał zmarł 1 marca 1671 r., pozostawiając długi o nie sprecyzowanej w regeście wysokości¹²².

¹¹¹ Zob. Lauro, APL, Inventario 1833, f. 3v.

¹¹² Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 3v.

¹¹³ Zob. Lauro, APL, Inventario 1833, f. 4r.

¹¹⁴ Zob. tamże.

¹¹⁵ Zob. tamże.

¹¹⁶ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 4r.

¹¹⁷ Zob. tamże, f. 128r.

¹¹⁸ Zob. tamże, f. 46v.

¹¹⁹ Zob. tamże, f. 3v.

¹²⁰ Zob. Lauro, APL, Inventario 1833, f. 4r.

¹²¹ Zob. Lauro, APL, Inventario 1728, f. 61r.

¹²² Zob. tamże, f. 47r.

W ramach zakończenia pełne kalendarium G. B. Lancellottiego.

KALENDARIUM
Giovanniego B. Lancellottiego
1575–1665

1575	20 XI 1575 ¹²³ przychodzi na świat w Rzymie
1604	studia prawnicze w Peruggi, ukończone przed 1604 r.
1604-1605	pracuje na Watykanie jako abrewiator apostolski ¹²⁴ i referendariusz obydwu Sygnatur ¹²⁵
1605	przed 15 VI kanonik Bazyliki św. Piotra na Watykanie ¹²⁶
	od 15 VI 1605 gubernator Rimini ¹²⁷
1606	od 12 VIII 1606 gubernator Faenzy ¹²⁸
	od 7 XI 1606 wicelegat Romanii z siedzibą w Rawennie ¹²⁹
1609-1610	od 9 X 1609 do 23 X 1610 wicegubernator Benewentu ¹³⁰
1610-1613	od X 1610 do 14 XII 1613 gubernator Ancony
1613-1614	od 15 XII 1613 do 1 XII 1614 gubernator Kampanii Rzymskiej
	26 XI 1614 ¹³¹ mianowany biskupem diecezji di Nola
1615	15 I 1615 ingres i konsekracja na biskupa Noli
	przeprowadza wizytacje duszpasterskie całej diecezji
1615-1620	intensywnie rozbudowuje seminaria duchowne i rozwija życie zakonne

¹²³ Lauro, APL, *Notizie genealogiche 1570-1632*, f.1r.

¹²⁴ H. B i a u d e t, *Les nonciatures apostliques permanents jusqu'en 1648*, Helsinki 1910, s. 270.

¹²⁵ Lauro, APL, Pergamene, fasc. 25, nr 11; B. K a t t e n b a c h, *Referendarii utriusque signaturae a Martino ad Clementem IX et prelati signaturae supplicationem a Martino V ad Leonem XIII*, Watykan 1931 s. 249; HCat, t. 4, s. 260.

¹²⁶ BV, Urb.Lat. 1073, f. 327r; Lauro, APL, Elogium b.sup., f. 4r.

¹²⁷ BV, Urb.Lat. 1073, f. 327r, 349r.

¹²⁸ AV, Sec.Brev. 410, f. 227r, 228v; BV, Urb.lat. 1074, f. 434v.

¹²⁹ AV Sec.Brev. 413, f. 130r.

¹³⁰ Lauro, APL, Inventario 1728, f. 55r, 1833, f. 3v.

¹³¹ Lauro, APL, Pergamene, fasc. 25, b.n.

- 1622 przed 25 XI 1622¹³² mianowany nuncjuszem apostolskim
listopad/grudzień 1622 – rozpoczyna podróż z Rzymu do Polski
- 1623 1 I 1623¹³³ Florencja (Modena, Mantova)
17 I 1623¹³⁴ Wenecja
10 II 1623¹³⁵ Wiedeń
16 II 1623¹³⁶ Mikulow na Morawach
23 II 1623¹³⁷ przybywa do Polski (Tyniec)
2 III 1623¹³⁸-12 IV 1623¹³⁹ Kraków
- 1623-1625 28 IV 1623¹⁴⁰-25 VI 1625¹⁴¹ Warszawa
11 VII 1625¹⁴²-31 X 1625¹⁴³ Bodzentyn k. Kielc
2 XI 1625¹⁴⁴ Warszawa
6 XI 1625¹⁴⁵-17 XI 1625¹⁴⁶ Bodzentyn k. Kielc
- 1625-1626 28 XI 1625¹⁴⁷-1 X 1626¹⁴⁸ Warszawa
14 X 1626¹⁴⁹-20 X 1626¹⁵⁰ Gdańsk

¹³² Or.: AV, Arm. 45, ms. 20, f. 151r.

¹³³ Or.: BV, Barb.Lat. 6583, f. 1r-v. Listy rekomendacyjne świadczą o planowanym dotarciu nuncjusza do Florencji w dniu 25 listopada 1622 r. (zob. Reg.: AV, Arm. XLV, 20, f. 151v-154v), a 26 listopada tegoż roku do Modeny i Mantui (zob. Reg.: AV, Arm. XLV, 20, f. 156v-157v).

¹³⁴ Or.: BV, Barb.Lat. 6582, f. 82r – wyjechał z Wenecji. Podróż do Wenecji wydłużyła się z powodu szerzącej się zarazy, która przez 20 dni uniemożliwiała także podróż kard. C. de Torresa (zob. Reg.: BV, Barb.Lat 6582, f. 3r).

¹³⁵ Or.: BV, Barb.Lat. 6583, f. 2r; Reg.: Lauro, AL., Registro, f. 4r.

¹³⁶ Or.: BV, Barb.Lat. 6583, f. 3r; Reg.: Lauro, AL., Registro, f. 4rv.

¹³⁷ Or.: Lauro AL, Arm. B 3a, fasc. R, 2, f. 3r-4r.

¹³⁸ Or.: BV, Barb.Lat. 6583, f. 9r; Reg.: Lauro, AL., Registro, f. 4v.

¹³⁹ Or.: BV, Barb.Lat. 6583, f. 21r.

¹⁴⁰ Or.: BV, Barb.Lat. 6583, f. 22r; 6582, f. 105r (przybył w czwartek rano).

¹⁴¹ Or.: AV, Nunz. Pol. 38 k. 125r.

¹⁴² Tamże, k. 148r.

¹⁴³ Tamże, k. 187r-189r.

¹⁴⁴ Tamże, k. 190 r-v.

¹⁴⁵ Tamże, k. 193 r-v.

¹⁴⁶ Tamże, k. 198 r-v.

¹⁴⁷ Tamże, k. 4r-v.

¹⁴⁸ Or.: AV, Nunz. Pol. 39, k. 144r-145r

¹⁴⁹ Tamże, f. 150r-151v.

¹⁵⁰ Tamże, f. 154r.

	24 X 1626 ¹⁵¹ -30 X 1626 ¹⁵²	obóz króla nad rz. Drwęcą
	9 XI 1626 ¹⁵³ -2 XII 1626 ¹⁵⁴	Toruń – obrady sejmu zwyczajnego
1626-27	18 XII 1626 ¹⁵⁵ -25 VI 1627 ¹⁵⁶	Warszawa
1627	25 VI 1627 ¹⁵⁷	opuszcza Warszawę
1630-1631		przeprowadza synod w diecezji Nola
1640-1653		powiększa uposażenie seminarium duchownego w Noli
1643-1655		upiększa wnętrze katedry w Noli
1645		przeprowadza wizytację swej diecezji
1665	23 VII	umiera w Noli ¹⁵⁸

THE CIRCLE OF THE FAMILY OF GIOVANNI BATTISTA
LANCELLOTTI, THE THIRTY FIRST APOSTOLIC NUNCIO IN POLAND

S u m m a r y

One hundred years had passed since the nunciature was opened without any documents to inform about that ceremony. And the permanent residential nunciature had been functioning in the country on the Vistula river, and it was then that an Italian bishop Noli, Giovanni Battista Lancellotti (1575-1655), was made the thirty first nuncio in Poland. He was the eighth nuncio who was to reside in Warsaw, the new capital of Poland. His life and rich pastoral-diplomatic activity in the context of home history and socio-political and church conditions have been discussed in the present paper. It is based, above all, on the rich sources and available literature.

Translated by Jan Kłós

¹⁵¹ Tamże, k. 157r-v-162r

¹⁵² Reg.: Org.: AV, Nunz. Pol. 39, k. 164r-166r.

¹⁵³ Tamże, k. 175r-176v.

¹⁵⁴ AV, Nunz. Pol. 39, k. 172r.

¹⁵⁵ Or.: AV Nunz. Pol. 39, k. 183r-185r, 186r.

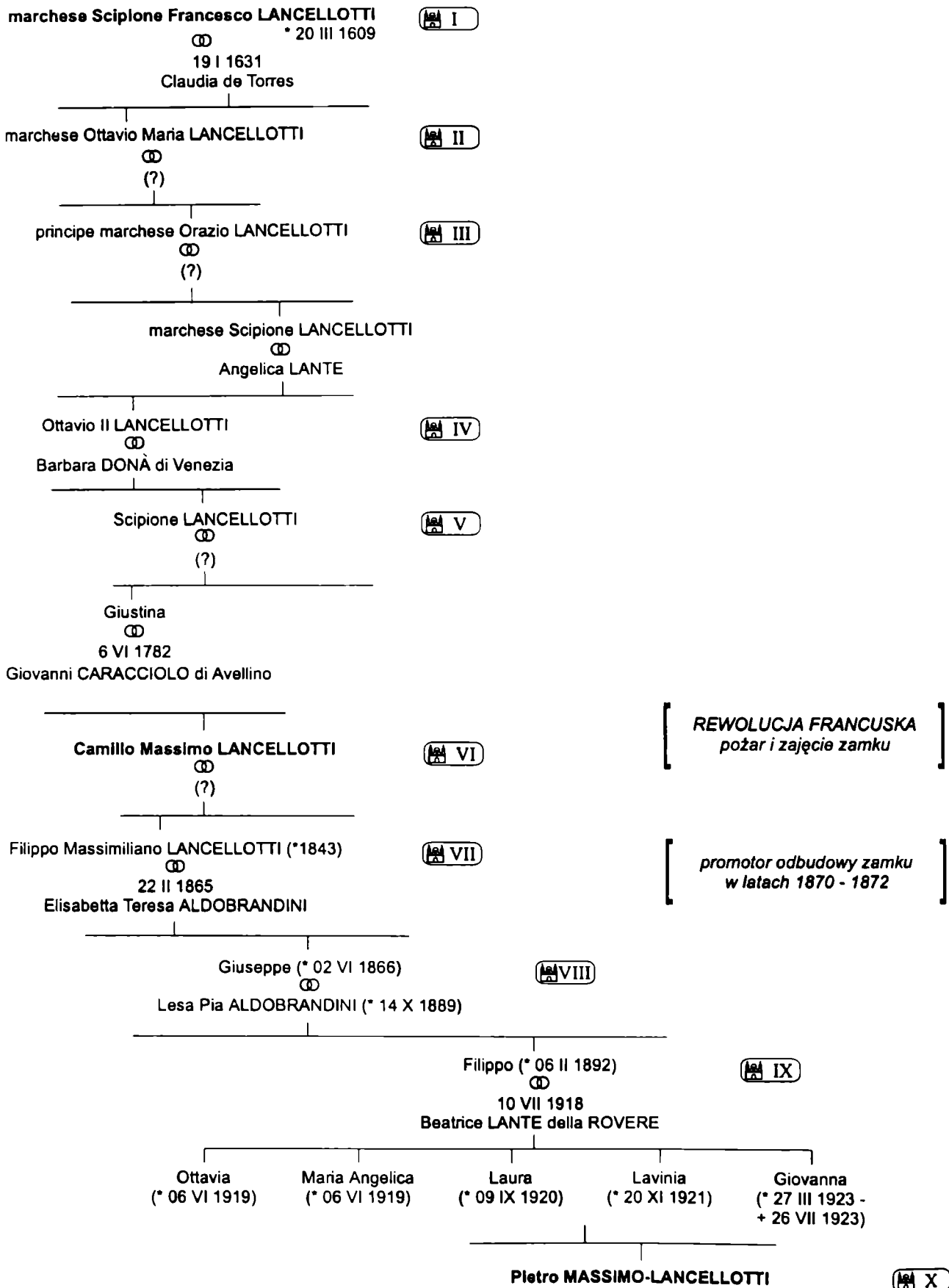
¹⁵⁶ AV, Nunz. Pol. 41, k. 86r-v.

¹⁵⁷ Tamże, f. 86r.

¹⁵⁸ Nola, Archiwum Diecezjalne, *Liber defunctorum I, II, III*, f. 2v.

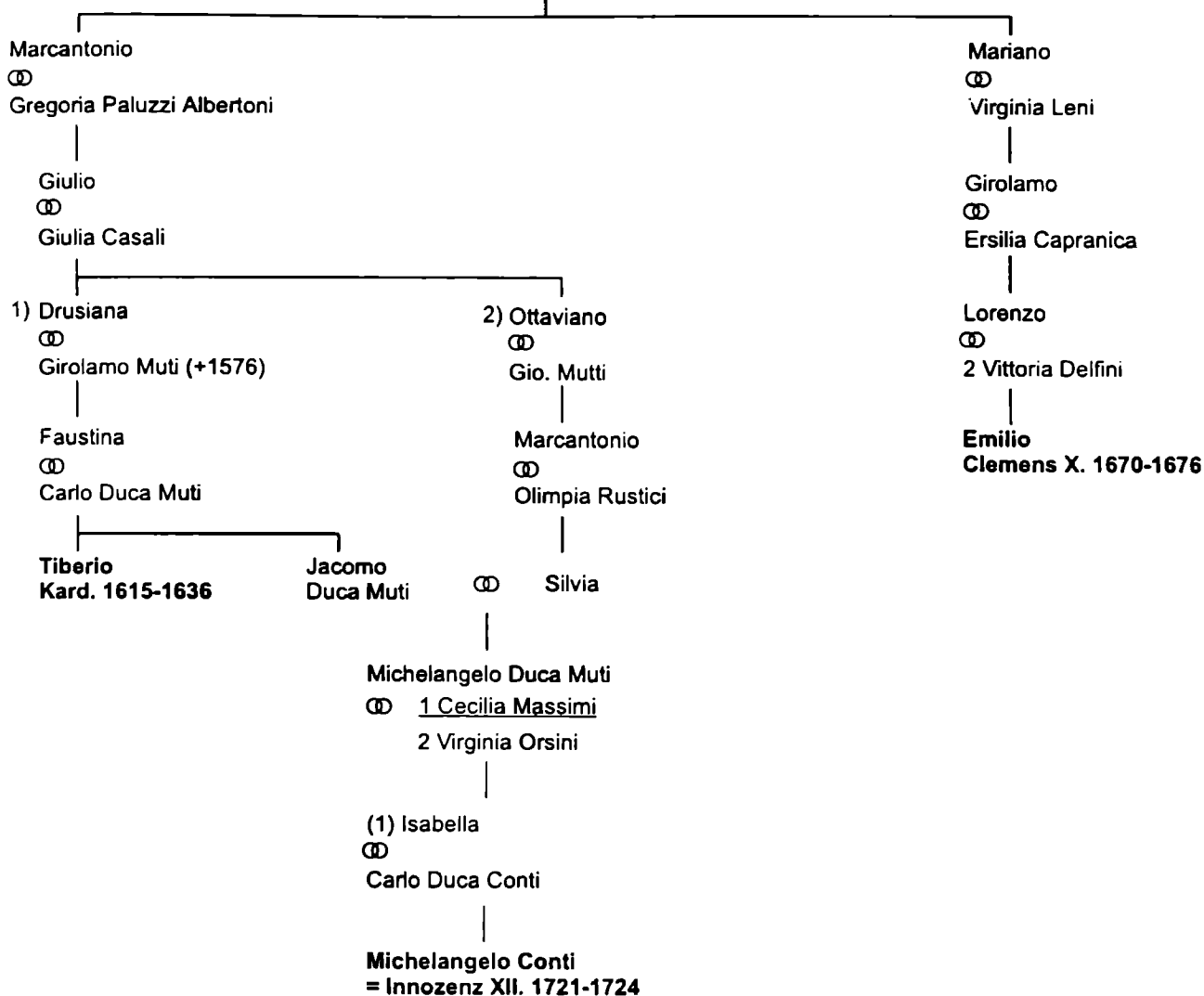
Lancellotti

spadkobiercy zamku Lauro w XVII - XX wieku

Rzymskie rody Altieri-Conti

Girolamo Altieri (+1470)

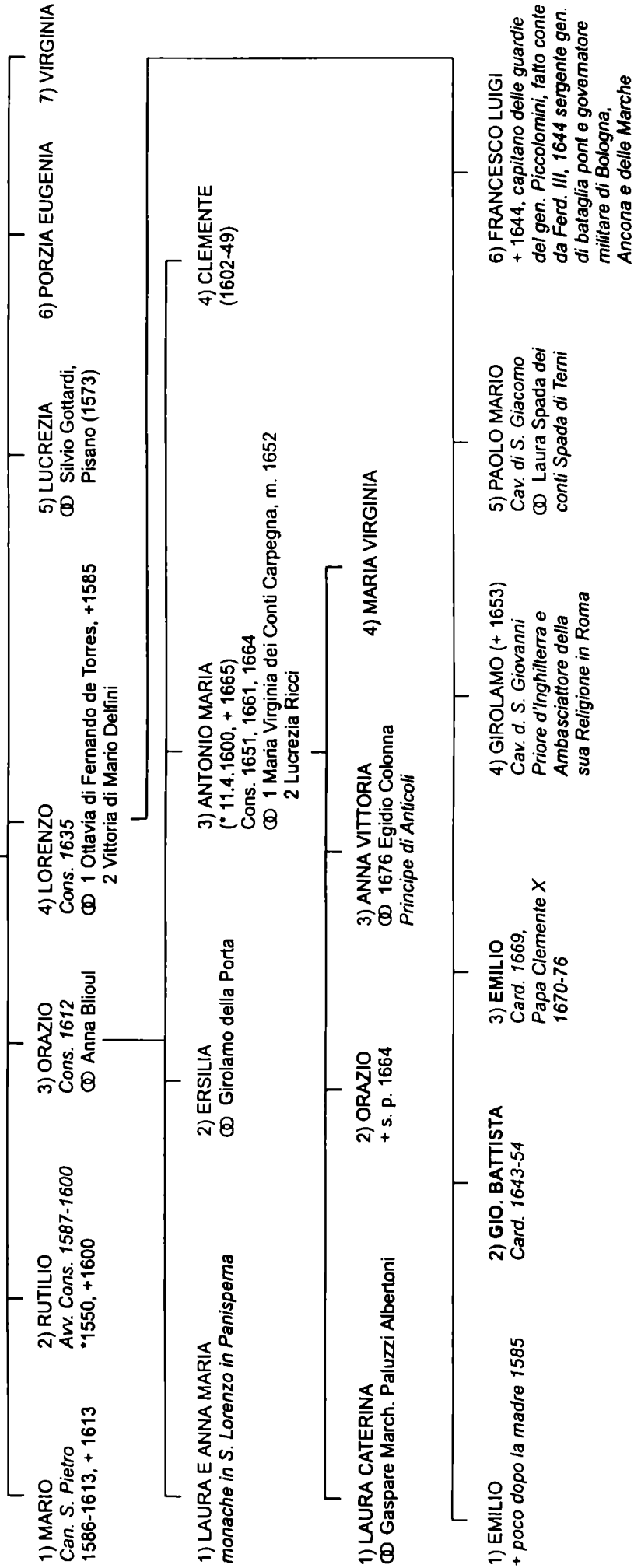

Red. T. Fitych, źródła: Ch. Weber, *Beiträge zur Kirchen und Kulturgeschichte*, t. 2: *Senatus divinus. Verborgene Strukturen im Kardinalskollegium der frühen Neuzeit (1500-1800)*, Frankfurt a. Main 1996, s. 318.

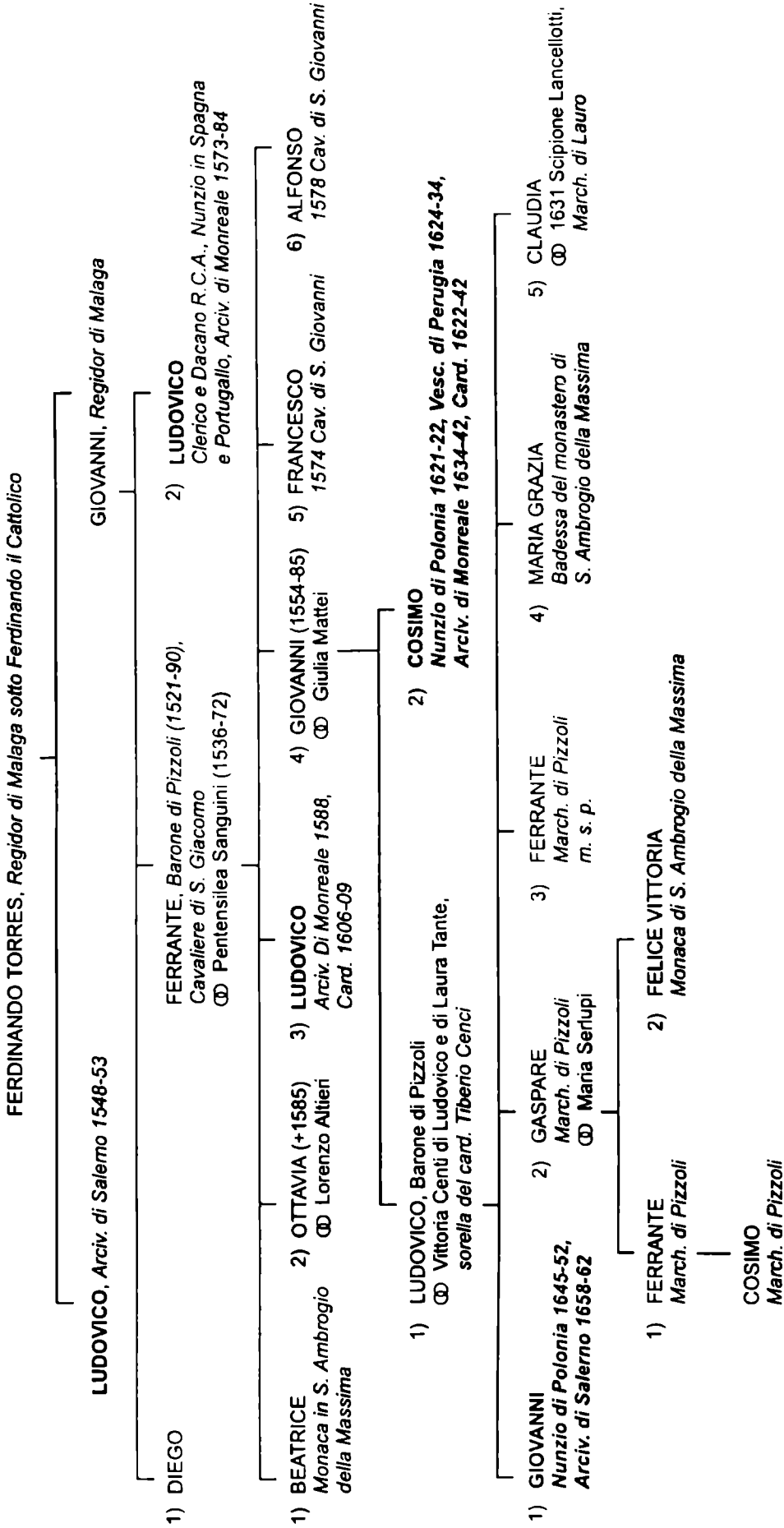
Ród Altieri

Girolamo Altieri
Cons. 1560, 1567 *testa* 1579
 ♂ Ersilia di Camillo Capranica, + 1601

Red. T. Fitych, źródło: Ch. Weber, *Papstgeschichte u. Genealogie*, RQ f. AK (1989), Bd. 84, s. 360 (tab. III).

Ród Torres

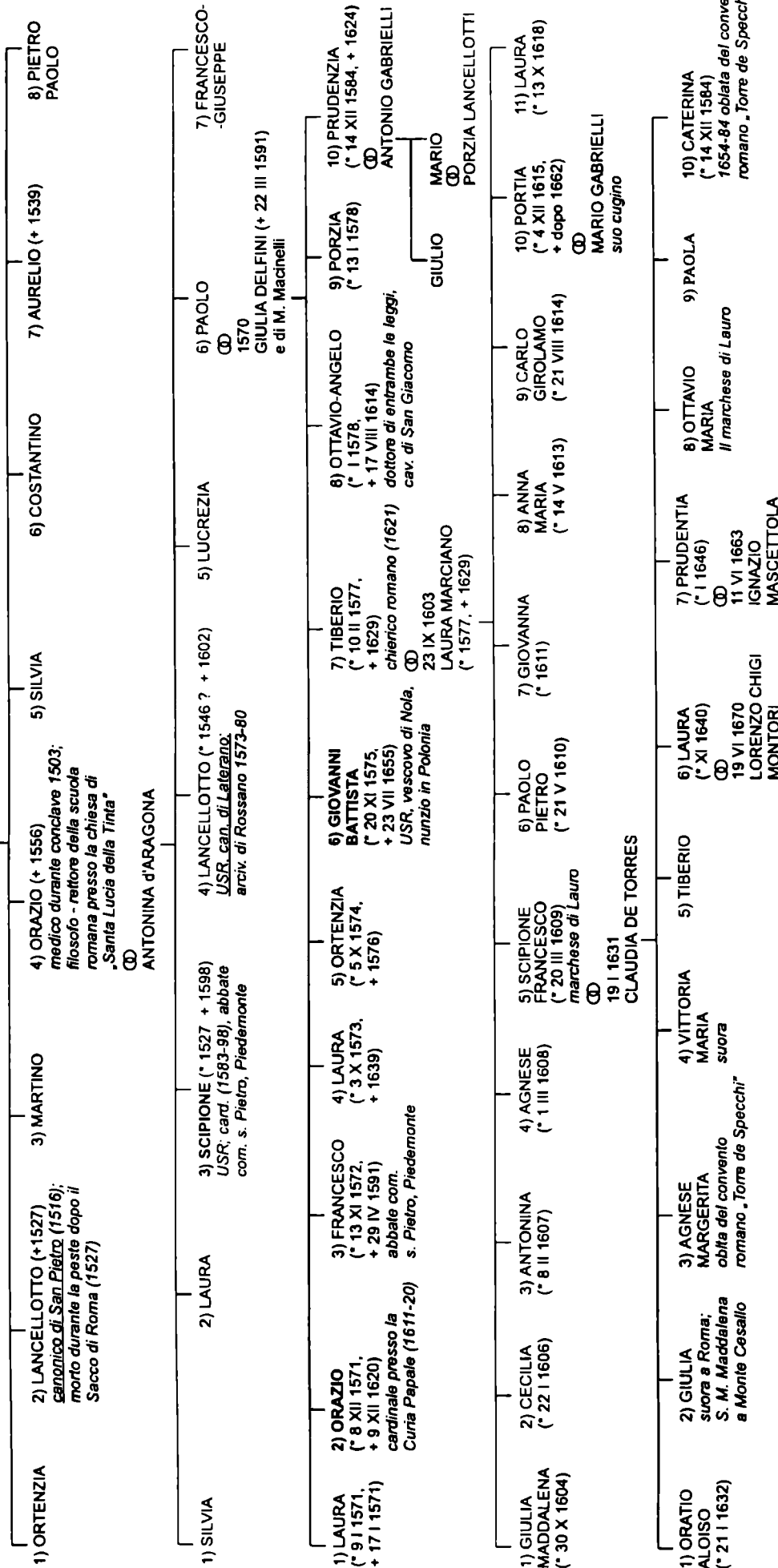

Rzemska gałąź rodu Lancellottich

FEDERICO
nel 1442 giunge dalla Sicilia e si stabilisce a Roma

SCIPIONE (+ 1517)
*medico del S. Collegio durante conclave 1513;
 sepolcro in San Salvatore in Lauro (Roma)*

⊞
 HIPOLITA CASALI

Red. T. Fitych na podstawie źródeł znalezionych w prywatnym archiwum rodziny Lancelotti na zamku Lauro k. Neapolu oraz Ch. Weber, *Legati e governatori dello Stato Pontificio (1550-1800)*, Roma 1994 (*Publicazioni degli Archivi di Stato-Sussidi 7*), s. 729-730; tenże, *Papstgeschichte und Genealogie, "Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte"* (1989), Bd. 84, s. 381.